

N:o 39.

Kungl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen, angående förändrade bestämmelser rörande anslag till högre folkskolor; gifven Stockholms slott den 31 december 1906.

Under åberopande af bilagda utdrag af statsrådsprotokollet öfver ecklesiastikärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå Riksdagen att

dels godkänna följande bestämmelser angående anslag till högre folkskolor:

1. Högre folkskola, hvarmed förstås en sådan skola, som för en eller gemensamt för flera församlingar på landet eller i stad, där allmänt läroverk icke finnes, inrättas i ändamål att bereda de arbetande klassernas barn tillfälle att inhämta ett högre mått af bildning, utan att barnen dragas från sina vanliga lefnadsförhållanden eller nödig öfning för duglighet och hårdighet vid kroppsarbete, kan erhålla understöd af statsmedel

dels till högst dubbla beloppet af hvad till skolan i distriktet sammanskjutes, dock högst 1,200 kronor årligen för hvarje årsklass och för hvarje skola ej öfverskridande 2,400 kronor om året,

dels ock därutöfver två tredjedelar af i punkt 2 omförmälda ålders-tillägg till lärares aflöning, allt under de i följande punkter angifna villkor.

2. Lärare, som erhållit ordinarie anställning vid högre folkskola, skall af skolområdet förses med tjänlig bostad och nödigt bränsle eller ersättning därför samt därutöfver i årlig lön åtnjuta, manlig lärare minst ettusen femhundra kronor och tre ålderstillägg å trehundra kronor hvarterdera samt kvinnlig lärare minst ettusen fyrahundra kronor och tre ålderstillägg å tvåhundra kronor hvarterdera. Alderstilläggen skola utgå det första efter fem, det andra efter tio och det tredje efter femton års oförvitlig tjänstgöring, räknadt från och med början af kalenderåret närmast efter det, hvarunder det femte, tionde eller femtonde året gått till ända; dock under villkor att läraren under den tjänstetid af fem år, som erfordras för vinnande af hvarje särskildt ålderstillägg, meddelat undervisning vid skolan under mera än fyra femtedelar af den å nämnda tjänstetid belöpande fastställda undervisningstiden, hvarvid iakttages, att tjänst-innehafvaren må räkna sig till godo den tid, hvarunder han åtnjutit tjänstledighet för att, på grund af särskildt förordnande eller val, bestrida allmänt uppdrag eller offentlig befattning, och äfven den tid, hvarunder till följd af rådande smittsam sjukdom undervisningen i skolan varit inställd. Vid beräkning af den tjänstetid, som erfordras för vinnande af ålders-tillägg, må lärare räkna sig till godo den tid, han tjänstgjort såsom ämneslärare vid allmänt läroverk eller folkskoleseminarium eller ock innehaft ordinarie anställning vid folkskola, dock icke mera än sammanlagdt tio år; skolande denna förmån jämväl tillgodokomma den vid högre folkskola nu anställda lärarpersonal.

3. Högre folkskola skall vara försedd med ett af Kungl. Maj:t godkändt reglemente.

4. Till lärjungar i högre folkskola må ej mottagas andra än de, som visat sig redan innehafva de kunskaper, hvilka meddelas i den egentliga folkskolan.

5. I högre folkskola skall undervisningen i allmänhet fortgå högst trettio veckor hvarje år.

6. För att kunna antagas till ordinarie lärare vid högre folkskola erfordras

att hafva blifvit genom intyg om genomgången pröfning väl vitsordad för studier vid universitet och hafva antingen med godt vitsord genomgått den praktiska öfningskursen vid ett folkskoleseminarium eller på annat af Kungl. Maj:t godkändt sätt förvärfvat sig undervisningsskicklighet; eller

att hafva erhållit godkänt afgangsbetyg från högre lärarinneseminarium; eller

att hafva förvärfvat behörighet till adjunktstjänst vid folkskoleseminarium eller allmänt läroverk; eller ock

att hafva med goda vitsord genomgått folkskoleseminarium samt där-
efter med hänsyn till fortsatta studier eller väl vitsordad tjänstgöring vid
högre folkskola eller högre afdelning af folkskola eller annan motsvarande
undervisningsanstalt af Kungl. Maj:t blifvit förklarad behörig att antagas
till ordinarie lärare vid högre folkskola;

dels öka förslagsanslaget: understöd åt högre folkskolor från dess
nuvarande belopp, 25,000 kronor, till 32,000 kronor, eller med 7,000
kronor;

dels medgifva vidtagande af sådan ändring i fråga om de i nådiga
kungörelsen angående aflönande af vikarie för lärare vid högre folkskola
under tjänstledighet på grund af sjukdom den 13 juni 1902 omförmälda
vikarier, att sådan vikarie skall, förutom öfriga angifna förmåner, åt-
njuta arfvode, manlig lärare efter minst etthundraåttio kronor och kvinn-
lig lärare efter minst etthundraåttio kronor för läsmånad;

dels besluta, att lärare, som ingår på den nya löneregleringen, eller
som förordnas, efter det kungörelse i ämnet utkommit, skall vara skyldig
ej mindre att, så snart han uppnått sextio års ålder och i vederbörlig
ordning förklarats berättigad till hel pension, afgå från tjänsten, veder-
börande skolstyrelse dock obetaget att låta med afskedet anstå, därest
och så länge den pensionsberättigades fortsatta tjänstgöring anses vara
gagnelig för skolan, än äfven att såsom bidrag till kostnaderna för pen-
sioneringen erlægga en årlig afgift, motsvarande två och en half procent
af den lön, för hvilken skolområdet med afseende å hans pensionering
vunnit delaktighet i folkskollärarnas pensionsinrättning;

dels besluta, att skolområde, som underhåller högre folkskola, skall
för hvar och en af där befintliga ordinarie lärartjänster vara förbundet
till delaktighet i folkskollärarnas pensionsinrättning efter det högsta löne-
belopp, hvaraf lärare, på grund af tjänstålder, enligt gällande författning
äger att komma i åtnjutande;

dels föreskrifva, att såsom tjänstår för erhållande af pension skall
räknas, förutom den i § 17 af gällande reglemente för folkskollärarnas
pensionsinrättning angifna tid, jämväl den tid, som vederbörande lärare
tjänstgjort såsom ämneslärare vid allmänt läroverk eller folkskolesemi-
narium;

dels ock öka det under riksstatens tionde hufvudtitel uppförda anslaget »Bidrag till folkskollärares pensionering» med 3,081 kronor samt det under samma hufvudtitel uppförda anslaget »Bidrag till folkskollärares änke- och pupillkassa» med 165 kronor.

De till ärendet hörande handlingarna skola Riksdagens vederbörande utskott tillhandahållas, och Kungl. Maj:t förblifver Riksdagen med all Kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

Under Hans Maj:ts,
Min allernådigste Konungs och Herres sjukdom:

GUSTAF.

Hugo Hammarskjöld.

Utdrag af protokollet öfver ecklesiastikärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 31 december 1906.

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern LINDMAN,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena TROLLE,
Statsråden: TINGSTEN,
ALBERT PETERSSON,
ALFRED PETERSSON,
HEDERSTIERNA,
DYRSSEN,
HAMMARSKJÖLD,
ROOS,
JUHLIN,
SWARTZ.

Departementschefen, statsrådet Hammarskjöld anförde härefter:

»Förslag om inrättande af en särskild skolform, benämnd högre folkskola, väcktes först vid 1856—1858 års Riksdag i särskilda motioner och innebar enligt dessa, att staten borde genom understöd befrämja uppkomsten af högre folkskolor med den lyftning, att där förekommande läroämnens ökade antal och djupare behandling erfordrade lärare med akademisk bildning, för hvilka måste beredas framtidsutsikt genom tillerkänd befodringsrätt inom kyrkan eller allmänna läroverken. I sin med anledning af dessa motioner till Kungl. Maj:t aflåtna skrifvelse anförde Rikets

Ändrade bestämmelser rörande anslag till högre folkskolor.

Det första inrättandet af högre folkskolor.

Ständer, bland annat: Den väckta frågan vore förtjänt af mycken uppmärksamhet och varmt behjärtande. Hvad särskildt anginge yrkandet, att lärarna vid ifrågavarande skolor borde äga akademisk bildning, så vore att taga i betraktande den omständigheten, att flertalet af den högre folkskolans lärjungar fortfarande komme att tillhöra den arbetande klassen. Detta förhållande kräfde nämligen, att den till arbetsduglighet uppvuxne lärjungen icke alltför lång tid af året vistades vid skolan för att icke blifva för sitt framtida lefnadsyrke mindre skicklig genom den förvekligande inverkan af studerkammarlivets stillhet. Här gällde således för läraren att utur hvarje läroämne kort och klart sammanfatta dess innehåll, och detta så, att det meddelade gäfvade lärjungen både lust och förmåga att under skolundervisningens mellantider, äfvensom efter dess slut, på egen hand småningom fullständiga den erhållna kunskapen. Att uttryckligen stadga befodringsrätt för dessa lärare inom allmänna läroverken eller kyrkan torde emellertid icke vara lämpligt, utan borde en sådan befodrning grunda sig på deras för dylik tjänst i öfrigt förvärfvade kompetens. Ändamålet med dessa högre folkskolor måste i första rummet vara att åt arbetsklassens, ej blott de mera förmögnas utan jämväl de fattigare, barn bereda tillfälle att inhämta för framtida självstudier behöfliga förkunskaper, äfvensom att genom goda lärares handledning vinna allmän förståndsutveckling samt sinneslyftning till deltagande i fosterlandets och mänsklighetens högre angelägenheter, och detta utan att de genom skolan rycktes utur deras vanliga lefnadsförhållanden eller för mycket afhölles från en för framtida arbetsduglighet nödvändig ihärdighet uti kroppsarbete. För detta ändamål erfordrades undervisningsanstalter, inrättade med hänsyn till det särskilda syftemålet, och det vore klart, att de allmänna elementarläroverken, oaktadt utvecklingen af deras reallinjer, icke kunde motsvara här ifrågavarande skolors bestämmelse.

Nu gällande
bestämmelser.

Nu gällande bestämmelser angående den högre folkskolan innehållas i nådiga kungörelsen den 16 juni 1875 angående anslag till högre folkskolor med däri genom nådiga kungörelsen den 28 maj 1897 gjord ändring. Enligt dessa författningar förstås med högre folkskola en sådan skola, som för en eller gemensamt för flera församlingar på landet eller i stad, där hvarken allmänt läroverk eller pedagogi finnes, inrättas i ändamål att bereda de arbetande klassernas barn tillfälle att inhämta ett högre mått af bildning, utan att barnen dragas från sina vanliga lefnadsförhållanden eller nödig öfning för duglighet och härdighet till kroppsarbete. Sådan skola kan erhålla understöd af statsmedel till högst dubbla beloppet af hvad till skolan i distriktet sammanskjutes, dock högst 1,200 kronor år-

ligen för hvarje årsklass och för hvarje skola ej öfverstigande 2,400 kronor om året. Till lärjungar vid högre folkskola må ej andra mottagas än de, som visat sig redan innehafva de kunskaper, hvilka i den egentliga folkskolan meddelas. I högre folkskola må, med afseende på hennes nyss angifna bestämmelse, undervisningen i allmänhet fortgå högst 24 veckor hvarje år. För att kunna antagas till lärare vid högre folkskola erfordras att vara väl vitsordad för studier idkade vid universitet och att hafva med godt vitsord genomgått den praktiska öfningskursen vid folkskoleseminarium. Dessutom finnas i nådiga kungörelsen den 13 juni 1902 gifna bestämmelser angående aflönande af vikarie för lärare vid högre folkskola under tjänstledighet på grund af sjukdom.

För närvarande finnas 20 högre folkskolor. Enligt den i ecklesiastikdepartementet utarbetade berättelsen om folkskolorna för år 1904 funnos då 19 högre folkskolor med en lästid af 23—34 veckor. Vid dessa skolor voro anställda 43 lärare, af hvilka 26 undervisade i läsämnen. Lärjungarnas antal var 511. Undervisningen omfattade kristendomskunskap, modersmålet, historia, geografi, geometri, räkning, naturkunnighet, frihandsteckning eller linearritning äfvensom vid en del skolor hälsolära, välskrifning, bokföring, tyska, engelska, statskunskap o. s. v. Af lärarna i läsämnen hade 1 aflagt filosofie kandidatexamen och teoretisk-teologisk examen, 3 filosofie kandidatexamen och folkskollärarexamen, 1 filosofie kandidatexamen, 2 prästexamen och folkskollärarexamen, 1 prästexamen, 1 teoretisk- och praktisk-teologisk examen och folkskollärarexamen, 1 teoretisk-teologisk examen och folkskollärarexamen, 1 teologisk-filosofisk examen och folkskollärarexamen, 4 mogenhetsexamen och folkskollärarexamen, 1 mogenhetsexamen och 3 folkskollärarexamen. Aflöningsförmåner för hufvudlärarna vid dessa 19 högre folkskolor uppgingo lägst till 1,400 och högst till 2,200 kronor. Dessutom åtnjöto somliga af dem fri bostad och bränsle, andra endast bostad, andra åter ingendera af dessa förmåner.

Uti en vid 1905 års lagtima Riksdag väckt motion föreslogs, att Riksdagen ville besluta:

att ämneslärare, som i behörig ordning vunnit anställning vid högre folkskola, skulle vara berättigad till en årlig lön af 1,400 kronor jämte husrum och vedbrand samt därjämte till 4 ålderstillägg, hvarterda å 300 kronor, efter respektive 5, 10, 15 och 20 års tjänstgöring som ordinarie vid högre folkskola och i öfrigt enligt de bestämmelser, som gällde i afseende på ordinarie folkskollärares rätt till ålderstillägg; samt

att till högre folkskola finge, utöfver det anslag, som på grund af hittills gällande författningar kunde varda henne tilldeladt, af statsmedel

Motion inom
Riksdagen.

utgå ett årligt bidrag, motsvarande $\frac{2}{3}$ af sammanlagda beloppet af de ålderstillägg, till hvilka vid skolan anställda ordinarie ämneslärare vore berättigade.

Med anledning af denna motion anförde Riksdagen i skrifvelse den 27 april 1905:

Riksdagens
skrifvelse
den 27 april
1905.

Syftet med förevarande motion — att bereda ämneslärarna vid de högre folkskolorna en ekonomiskt bättre ställning — hade Riksdagen funnit behjärtansvärdt. Det syntes nämligen icke kunna förnekas, att de till dessa lärare utgående lönerna under nuvarande förhållanden i allmänhet vore otillräckliga och ej motsvarade de anspråk, som i fråga om utbildning och kompetens måste ställas på ifrågavarande personer. Också vore åtskilliga lärare vid den egentliga folkskolan i ekonomiskt afseende bättre lottade än lärarna vid de högre folkskolorna. En förbättring af sistnämnda lärares lönevillkor syntes Riksdagen därför vara af rättvisa och billighet påkallad, och vore Riksdagen af den uppfattningen, att den högre folkskolans lärare borde komma i åtnjutande af åtminstone samma löneförhöjningar, som nu tillkomme de bättre aflönade inom lärarkåren vid den egentliga folkskolan. I likhet med dessa borde sålunda ifrågavarande lärare tillförsäkras en viss minimilön och vissa bestämda ålderstillägg.

Emellertid hade Riksdagen icke ansett sig kunna enbart på den af motionären i ämnet förebragta utredningen uttala sig om befogenheten af de föreslagna lönebeloppen och ville beträffande särskildt de ifrågasatta ålderstilläggen framhålla, att folkskollärarna, med hvilka lärarna vid de högre folkskolorna snarast vore att jämföra, icke åtnjöte mera än tre ålderstillägg. Slutligen ansåge Riksdagen, att det borde tagas i särskildt öfvervägande, i hvilken form det förhöjda bidrag, som för ifrågavarande löne reglering af staten erfordrades, borde utgå.

Det syntes Riksdagen sålunda lämpligast att öfverlämna åt Kungl. Maj:t att i första hand utreda frågan om förbättrade lönevillkor för lärarna vid de högre folkskolorna och i sammanhang därmed öfverväga, i hvad mån staten skäligen borde bidraga till den sålunda ifrågasatta löne regleringens genomförande.

Riksdagen anhöll därför, det täcktes Kungl. Maj:t låta utreda, på hvad sätt och under hvilka villkor lärarna vid högre folkskolor kunde erhålla en efter nutida förhållanden lämpad aflöning, äfvensom i hvad mån ytterligare bidrag från staten därtill skäligen borde utgå, samt för Riksdagen framlägga det förslag, hvartill utredningen kunde föranleda.

Myndig-
heternas
yttranden.

Genom nådig remiss infordrades öfver Riksdagens berörda framställning yttranden från Kungl. Maj:ts befallningshafvande i länen, efter veder-

börande folkskoleinspektörers hörande, och från domkapitlen, hvilka hade att höra styrelserna för de högre folkskolorna och folkskoleinspektörerna.

Dessa yttranden hafva nu inkommit; och tillåter jag mig att redogöra för det hufvudsakliga innehållet af desamma.

I åtskilliga af dessa yttranden har behandlats frågan om *den högre folkskolans ställning* inom vårt lands skolväsende med hänsyn såväl till hvad den nu är som till hvad den syntes böra blifva. Det har därvid framhållits, att den högre folkskolan icke hittills vunnit den utveckling och spridning, som man af densamma hoppats med hänsyn till dess betydelse såsom en viktig länk i den svenska folkundervisningen. Såsom orsaker till detta förhållande hafva anförts hufvudsakligen, att skoldistriktet hitintills haft sitt intresse och sina tillgångar upptagna af att utveckla den egentliga folkskolan och först på sista tiden fått ögonen öppna för den fortsatta undervisningens betydelse; att det vaknande intresset för inrättande af högre folkskolor och andra påbyggnader på den egentliga folkskolan motverkades af farhåga för de kostnader, som därmed vore förenade, och, hvad särskildt högre folkskolan anginge, af svårigheten att med gällande fordringar å lärarpersonalen och med de löneförmåner, som stode densamma till buds, på ett tillfredsställande sätt rekrytera denna personal; samt att efter den nya organisationen af allmänna läroverken tendensen att inrätta samskolor syntes komma att motverka uppkomsten af högre folkskolor.

I fråga om det sätt, hvarpå de nu befintliga högre folkskolorna äro organiserade, har domkapitlet i Kalmar gjort ett uttalande, som synes böra uppmärksammas. Den högre folkskolans bristande utveckling äger, enligt domkapitlets förmenande, en förklaringsgrund i själfva arten af och uppgiften för denna skolform. Redan från början kom den högre folkskolan något på sned, i det hon blef en sorts lägre allmänt läroverk. Med de sunda grundsatser, som författningsenligt bestämde den högre folkskolans anordning, vore hon mera ägnad att motsvara sitt ändamål, särdeles sedan hon utrustats med bättre utbildade lärare. Man hade sålunda kunnat vänta, att, i samma mån folkskolan lämnade ifrån sig elever med vaket kunskapsbegär, jämförelsevis utveckladt förstånd och grundliga insikter, behovet af en läroanstalt, som meddelade de arbetande klassernas barn ett högre mått af bildning, än den folkskolan kunde bibringa, utan att draga dem ifrån deras vanliga lefnadsförhållanden, skulle göra sig kännbart. Utvecklingen hade dock icke motsvarat denna förväntan. Trots den i kungörelsen den 16 juni 1875, § 1, gifna definitionen på en högre folkskola och dess ändamål rådde faktiskt ännu mycken oklarhet i detta stycke. Ännu i dag anordnades i verkligheten flertalet högre folkskolor såsom en

sorts allmänna läroverk eller partiell ersättning för sådana med uppgift att förbereda till inträde i allmänna läroverks fjärde eller femte klass. Nekas kunde icke, att en sådan anordning af den högre folkskolan och en sådan fixering af hennes bestämmelse vore stridande mot gällande författning. På detta förhållande hade domkapitlet velat fästa Kungl. Maj:ts uppmärksamhet, på det att den ännu sväfvande frågan om de högre folkskolornas ändamål måtte klargöras i sammanhang med den af Riksdagen begärda utredningen af frågan om de vid dessa skolor anställda lärares lönevillkor. I förbigående ville domkapitlet anmärka, att, skulle de högre folkskolorna bibehålla sin karaktär af en sorts allmänna läroverk, hämnades deras utveckling, så länge de saknade rätt att anställa realskol-examen.

Att en sådan utveckling af högre folkskolan som den af domkapitlet i Kalmar omnämnda är på vissa håll medvetet eftersträfvad framgår af några utaf de afgifna yttrandena. Så förmåla två folkskoleinspektörer i Skåne, att enligt deras åsikt målet för högre folkskolan är att, anordnad såsom samskola, förskaffa allmogens barn den bildning, som motsvarar den realskolan är afsedd att bibringa, och en annan folkskoleinspektör, V. Karnell, för hvilkens uppfattning Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Norrbottens län uttalat stor sympati, har — sedan han konstaterat den splittring mellan olika skolformer utan organiskt sammanhang, som för närvarande är rådande i vårt land — förmenat, att man icke komme ut ur splittringens tecken, förrän folkskolan med fortsättningskola, högre folkskola och folkhögskola såsom öfverbyggnader blifvit bottenskola samt folkskolan och högre folkskolan utträngt alla privata samskolor och enskildas eller statens realskolor; och, tillägger han, »på folkskola och högre folkskola skall den stora massans bildning byggas, men på dessa skolor skola ock gymnasium och universitet byggas».

A andra sidan synes flertalet af dem, som blifvit hörda i ärendet, vilja hafva högre folkskolan kvar på den ståndpunkt, nuvarande författningar för densamma angifva. Detta är väl i allmänhet icke uttryckligen uttaladt men framgår däraf, att man merendels ansett några ändrade bestämmelser icke vara erforderliga i sammanhang med den föreslagna löneregleringen, och styrelsen för Brunnby högre folkskola uttalar sig emot någon väsentlig utsträckning af undervisningstiden af det skäl, att, »när barnen hafva genomgått den egentliga folkskolans lärokurs, hafva de uppnått den ålder, då de kunna börja att deltaga uti sysslorna vid hemmet, och då böra de utan tvifvel också mer och mer vänja sig vid kroppsarbete».

begärda utredningen, på hvad sätt och under hvilka villkor lärarna vid högre folkskolor kunde erhålla en efter nutida förhållanden lämpad *aflöning*, hafva de, som hörts i ärendet, med stor enhällighet uttalat sig icke blott för ett höjande af ämneslärarnas vid dessa läroanstalter aflöning utöfver hvad de nu i allmänhet kunde anses i aflöning uppbära utan äfven för en fixering af aflöningen i viss begynnelselönn med särskilda ålderstillägg, på sätt äfven motionären i ämnet tänkt sig saken ordnad. Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Skaraborgs län erinrar dock, hurusom ifrågavarande skolor intoge en helt annan ställning än öfriga för folkundervisningen af sedda läroanstalter. Deras inrättande och fortsatta bibehållande berodde uteslutande af vederbörande församlingars fria vilja. Vid sådant förhållande syntes med skäl kunna ifrågasättas, huruvida icke församlingarna borde hädanefter som hittills vara berättigade att själfva bestämma om aflöningarnas belopp oberoende af föreskrifter från statens sida. Tvingande föreskrifter i detta hänseende skulle ju till och med kunna leda därhän, att i en eller annan ort församlingarna ansåge sig icke längre kunna eller vilja vidare upprätthålla en högre folkskola, såvida nämligen icke staten åtog sig hela den ökade kostnaden, hvilket uppenbarligen icke gärna kunde ifrågasättas, då församlingarna finge utöfva beslutanderätten rörande dessa skolor. Kungl. Maj:ts befallningshafvande ansåge således, att statens bidrag borde utgå efter samma grunder som hittills men dess högsta belopp höjas för att därigenom sätta församlingarna i tillfälle att förbättra aflöningarna. — Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Norrbottens län erinrar, att, om den princip, som i motionen häfdades, blefve införd, måste därigenom upphöra, utom i afseende å inrättandet af högre folkskolor, den hittills rådande friheten för skoldistriktet och skolråden beträffande dessa skolors inrättande, plan, kurser och allmänna ordning samt i fråga om aflönandet af vid skolorna anställda lärare. — Skolrådet i Fässbergs skoldistrikt såsom styrelse för Götiska förbundets högre folkskola i Mölndal förordar väl den ifrågasatta löneregleringen i allmänhet men anser dess tillämpande på nyssnämnda högre folkskola hvarken fördelaktigt eller önskvärdt, enär enligt denna skolas reglemente den ordinarie ämnesläraren åtnjuter en begynnelselönn af 1,800 kronor jämte bostad och bränsle, hvilken lön plägade höjas, när läraren ansetts däraf förtjänt.

Om således enigheten är stor med afseende å själfva principen för ^{Begynnelselönn} löneregleringen, äro ^{och} ^{ålderstillägg.} åsikterna desto mera delade med afseende å *begynnelselönnens storlek samt ålderstilläggens belopp och antal*. Icke mindre än 17 olika kombinationer hafva framkommit. Den föreslagna begynnelselönnen växlar mellan 1,200 kronor och högre belopp upp till 1,800 kronor. Alderstillsäggen äro föreslagna 2, 3 eller 4 till antalet och med belopp från 100

till 400 kronor. Slutaflöningen skulle enligt de olika förslagen blifva lägst 1,700 kronor (Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Jönköpings län) och högst 2,700 kronor (Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Göteborgs och Bohus län samt domkapitlet i Göteborg). De flesta yttrandena, nämligen af 4 länsstyrelser, 4 domkapitel, 16 folkskoleinspektörer och 6 skolstyrelser, hafva afgifvits till förmån för motionärens förslag: en begynnelse-lön å 1,400 kronor och 4 ålderstillägg å 300 kronor, således slutlön å 2,600 kronor. 7 länsstyrelser, 4 domkapitel, 11 folkskoleinspektörer och 6 skolstyrelser hafva uttalat sig för samma förslag med frångående af det fjärde ålderstillägget, hvarvid i allmänhet åberopats den omständigheten, att personalen vid de egentliga folkskolorna enligt den nya löneregleringen åtnjuter rätt till endast 3 ålderstillägg. De kombinationer, som därnäst åtnjuter största sympatierna äro: begynnelse-lön 1,500 kronor och 3 ålderstillägg å 300 kronor, således slutlön 2,400 kronor, samt begynnelse-lön 1,600 kronor med samma ålderstillägg, således slutlön 2,500 kronor.

Motiverna för tillstyrkandet af den föreslagna löneregleringen sluta sig i allmänhet nära intill hvad i Riksdagens skrifvelse framhållits. De nuvarande löneförmånerna anses hvarken i och för sig tillräckliga eller motsvarande vederbörande lärares utbildning och kompetens. Det framhålls, att en mängd lärare vid de egentliga folkskolorna, särskildt i de större städerna, oaktadt den väsentligt mindre kostnad de nedlagt på sin utbildning, äro betydligt bättre aflönade än lärarna vid de högre folkskolorna, och att det därför visat sig och i framtiden torde i än högre grad visa sig svårt att erhålla lärare därstädes med den erforderliga kompetensen. Å andra sidan har det gent emot alltför högt drifna löneanspråk anmärkts, att de högre folkskolorna i allmänhet äro belägna på orter, där lefnadskostnaderna ej äro alltför uppdrifna; att lärarna vid de allmänna läroverken, med hvilka lärarna vid högre folkskolan blifvit jämförda, hafva en icke oväsentligt större studietid bakom sig; och att komministrarna på landsbygden äfven med inräknande af dem numera tilldelade lönetillskott i allmänhet komme upp till en årsinkomst af allenast 2,000 kronor.

Det har af de flesta vederbörande förutsatts, att till dessa kontanta löneinkomster skulle för lärarna vid högre folkskolor tillkomma förmånen af *bostad och bränsle* eller ersättning därför. Dessutom har förmånen af trädgårdsland föreslagits för förste lärarna af Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Blekinge län på förslag af en folkskoleinspektör samt för samtliga lärarna af en annan inspektör och styrelsen för en högre folkskola. — Af styrelserna för två högre folkskolor har ifrågasatts skillnad i aflöning mellan förste och andre lärare vid dylik skola. — Slutligen har

ock från åtskilliga den meningen framkommit, att de vid högre folkskolorna anställda *lärarinnorna* borde åtnöja sig med en i viss mån lägre aflöning än lärarna därstädes. Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Älfsborgs län, som för lärare förordar 1,500 kronors minimilön och 3 ålderstillägg à 300 kronor, föreslår för lärarinna 1,200 kronor i minimilön och 3 ålderstillägg à 150 kronor. Två inspektörer, som tillstyrka 3 ålderstillägg för lärare till belopp af 300 kronor hvarterda, sätta dessa lönetillägg för lärarinna till 200 kronor, en tredje inspektör framkastar spörsmålet om lägre aflöning för lärarinna än för lärare utan att nämna något belopp. Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Blekinge län förordar för visst fall samma aflöning för lärarinna vid högre folkskola som för lärarinna vid statens samskolor, och enahanda innebörd torde ligga i förslaget från styrelserna för två högre folkskolor, att lärarinna vid dylik skola bör hafva samma aflöning som lärarinna vid statens »real»skolor.

Beträffande de *villkor*, under hvilka dessa ökade löneförmåner skulle få af lärarna åtnjutas, hafva några vederbörande uttryckligen förklarat, att de anse någon ändring i nu gällande villkor icke böra ifrågakomma. Särskildt gäller detta beträffande den för den högre folkskolans ställning inom skolorganisationen så viktiga frågan om lästidens längd. Andra åter hafva underlåtit att uttala sig om berörda villkor, medan åter andra hafva i detta hänseende framställt vidt skilda förslag.

Vidkommande nyssnämnda, redan förut af mig berörda fråga om *lästidens längd* har på åtskilliga håll anmärkts, att de föreslagna löneförmånerna blifvit beräknade just med hänsyn till att lästiden vid den högre folkskolan enligt nu gällande författningar är så mycket kortare än vid de egentliga folkskolorna. Andra åter, däribland Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Östergötlands och i Jönköpings län samt domkapitlen i Lund, Göteborg och Kalmar, hafva förklarat sig anse de ökade löneförmånerna böra åtföljas af skyldighet för lärarna att meddela undervisning under längre tid af året, än nu är föreskrifvet. Därvid har i allmänhet föreslagits folkskolans lästid, $34\frac{1}{2}$ veckor, vanligen kombinerad med en undervisningstid af minst 24 timmar i veckan. Äfven andra förslag rörande förlängning af lästiden förekomma, växlande mellan 25 och 32 läsveckor om året. Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Norrbottens län har framhållit såsom lämpligt och rättvist, att ämneslärarens skyldigheter komme att omfatta undervisningen af en årsklass i samtliga läroämnen.

I fråga om *kompetensvillkoren* för erhållande af anställning såsom lärare vid högre folkskola anse de flesta af dem, som yttrat sig härom, att de nuvarande bestämmelserna böra bibehållas, hvarvid på flera håll betonas nödvändigheten af akademiska studier för ett framgångsrikt hand-

Lästidens
längd.

Kompetens-
villkoren.

hafvande af lärarkallet vid den högre folkskolan. Domkapitlet i Lund föreslår en ändring i syfte, att till lärare vid högre folkskola må jämväl kunna antagas person, som är behörig till adjunksbefattning vid allmänt läroverk eller folkskoleseminarium; och en folkskol-inspektör anser, att för kompetens till ifrågavarande lärarbefattningar bör fordras: godkänd folkskollätarexamen, vitsord om akademiska studier i något eller några af de ämnen, som ingå i högre folkskolans kurs, samt minst 3 års tjänstgöring vid folkskola. Beträffande fordringarna för anställning såsom ämneslärarinna vid högre folkskola, för såvidt denna anordnas såsom samskola, föreslås åtskilliga ändringar i eller tillägg till nuvarande kompetensbestämmelser. Så framhålles från flera håll, att äfven den, som genomgått högre lärarinneseminariet, bör kunna vinna anställning vid högre folkskola, och enahanda behörighet har Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Kristianstads län liksom en folkskoleinspektör velat tilldela lärarinna, som genomgått folkskoleseminarium. Sistnämnde inspektör, som anser målet för högre folkskolan vara att blifva likställd med realskolan, framhåller äfven, att, när det målet hunnits, kompetensvillkoren för lärarna böra blifva lika med de vid realskolan gällande. Slutligen har en folkskoleinspektör, med hvilken Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Blekinge län instämt, förklarar, att vid högre folkskola, hvilken anordnas såsom samskola, bör såsom ordinarie kunna anställas äfven sådan lärarinna, som innehar den för anställning vid samskola stadgade kompetens.

Tjänstgöring
för uppflytt-
ning i högre
lönegrad.

Vidare hafva i några utaf de afgifna yttrandena framställts förslag rörande viss tjänstgöring, som, utom naturligtvis tjänstgöring vid högre folkskola, borde få af vederbörande lärare tillgoräknas för rätt till *uppflyttning i högre lönegrad*. I sådant hänseende har föreslagits: af Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Blekinge län och två inspektörer tjänstgöring såsom ordinarie lärare vid folkskola eller såsom lärare vid allmänt läroverk, af Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Kristianstads län och en inspektör tjänstgöring vid allmänt läroverk, real- eller samskola utan begränsning till tiden samt 5 år af tjänstgöring vid folkskola, af domkapitlet i Lund tjänstgöring vid annat under offentlig kontroll stående allmänt läroverk, dock högst för en tid af 10 år, af en inspektör ordinarie anställning vid folkskola, folkskolas högre afdelning, samskola eller realskola, dock icke öfver 10 år, af styrelsen för en högre folkskola ordinarie tjänstgöring vid realskola eller folkskola, af styrelsen för en högre folkskola tjänstgöring vid folkskola, folkskolas högre afdelning och realskola samt af styrelsen för en högre folkskola tjänstgöring såsom ordinarie lärare vid folkskola och folkskolas högre afdelning.

Pensionsför-
hållandena.

Behovvet af en omreglering af lärarnas vid de högre folkskolorna

pensionsförhållanden i sammanhang med löneregleringen har i vissa af de afgifna yttrandena berörts, och särskildt har det från en högre folkskola framhållits betydelsen af, att lärare vid högre folkskola för erhållande af pension såsom sådan finge räkna sig till godo sin tjänstgöring vid folkskola.

Om jag därefter öfvergår till den andra punkten i Riksdagens skrivelse, eller den begärda utredningen, i hvad mån *yttre bidrag från staten* till lärarnas vid högre folkskolor aflöning skäligen bör utgå, framgår af de inkomna yttrandena, att sympatierna i allmänhet äro stora för motionärens förslag, att, utöfver det anslag, som på grund af hittills gällande författningar kan varda högre folkskola tilldeladt, af statsmedel må utgå ett årligt bidrag, motsvarande $\frac{2}{3}$ af sammanlagda beloppet af de ålderstillägg, till hvilka vid skolan anställda ordinarie ämneslärare äro berättigade. Till denna ståndpunkt hafva anslutit sig nästan alla domkapitlen och styrelserna för högre folkskolor, omkring hälften af inspektörerna samt flera af länsstyrelserna. Till denna ställning torde i själfva verket ganska nära ansluta sig den särskildt af många utaf länsstyrelserna intagna ställningen, att staten bör bidraga med $\frac{2}{3}$ af såväl begynnelselön som ålderstillägg.

Äfven den ståndpunkten, att nuvarande bestämmelser böra bibehållas och staten dessutom betala hela ålderstilläggen, har särskildt bland inspektörerna flera förfäktare. Dessutom hafva framställts andra förslag: att staten skall betala $\frac{2}{3}$ af begynnelselönen och hela ålderstilläggen eller hela begynnelselönen och $\frac{2}{3}$ af ålderstilläggen; att det nuvarande statsbidraget höjes till respektive 1,400 och 2,800 kronor samtidigt med att $\frac{2}{3}$ af eller hela ålderstilläggen gäldas af statsverket; att statsbidraget i sin helhet utgår endast med ett fixt belopp, högst respektive 1,500 och 3,000 kronor; att den nuvarande bestämmelsen, att statsbidrag utgår med högst dubbla beloppet af hvad till skolan i distriktet sammanskjutes, bibehålles, men föreskriften om vissa maximibelopp borttages; att enahanda bestämmelser meddelas, som nu gälla med afseende å statsbidrag till aflönande af folkskollärare; att, därest ålderstilläggen helt och hållet utgå af statsmedel, terminsafgifterna böra redovisas till statsverket o. s. v. Samtliga vederbörande, som yttrat sig i denna fråga, hafva varit ense därom, att i sammanhang med den nu föreslagna löneregleringen statens bidrag till de högre folkskolorna bör höjas, enär i annat fall, i betraktande af de dryga kostnaderna för såväl inrättande som underhåll af dessa skolor, vederbörande skoldistrikt icke skola finnas villiga att upprätta högre folkskolor.

Statsbidragets
storlek.

Efter denna redogörelse för det hufvudsakliga innehållet af de i ärendet afgifna yttrandena öfvergår jag att för egen del uttala mig i frågan.

Departement-
schefens
yttrande.

Högre
folkskolans
uppgift.

Hvad först angår högre folkskolans uppgift anser jag, att densamma icke bör förblandas med de uppgifter, som allmänna läroverken, med deras realskolor och samskolor, fått sig förelagda. Den högre folkskolan bör för landsbygden blifva en verklig öfverbyggnad på dess folkskola, liksom folkskolans högre afdelning är en öfverbyggnad på städernas folkskolor. Den högre folkskolan på landsbygden bör därför med afseende å såväl anordning som lärokurser hafva i sikte att meddela ett inom sig afslutadt bildningsresultat, afpassadt särskildt med hänsyn till landsbygdsinvånarnas behof af en högre utbildning än den, som den egentliga folkskolan därstädes kan bibringa, på samma sätt som städernas högre afdelningar af folkskolan särskildt böra ansluta sig till stadsinvånarnas lefnadsförhållanden. Liksom ett mycket stort antal af dem, som yttrat sig i ärendet, anser jag sålunda, att högre folkskolans uppgift fortfarande bör vara den, som uppställdes vid denna skolforms första införande i vårt land, och som i nu gällande kungörelse angående anslag till högre folkskolor angifves vara »att bereda de arbetande klassernas barn tillfälle att inhämta ett högre mått af bildning, utan att barnen dragas från sina vanliga lefnadsförhållanden eller nödig öfning för duglighet och härdighet vid kroppsarbete». Detta bör bestämdt fasthållas vid alla förändringar, som vidtagas i fråga om denna skolforms organisation. I mindre städer och andra stadliksnande samhällen böra naturligtvis högre folkskolor anordnas i likhet med högre afdelningar af folkskolan i städerna.

Med den uppgift, som de högre folkskolorna sålunda enligt min åsikt fortfarande böra äga, hafva dessa skolor en stor mission att fylla i arbetet för folkbildningens höjande inom de mindre bemedlade klasserna bland vårt folk. Och statsmakterna böra fördenskull, i hvad på dem ankomma, befrämja inrättandet af dylika skolor.

Ekonomi.

Oaktadt snart ett halft sekel förflutit, sedan den högre folkskolan först infördes i vårt land, har densamma emellertid icke erhållit någon större utbredning. Såsom i de afgifna yttrandena framhållits, torde detta i främsta rummet hafva berott på de ekonomiskt ogynnsamma förhållanden, hvarunder ifrågavarande skolor fått arbeta, och på svårigheten att med nuvarande bestämmelser angående kompetensen för den aflöning, som skolstyrelserna kunnat erbjuda, förvärfva tillräckligt dugande lärare.

Hvad beträffar skolornas ekonomi synes statens understöd hittills hafva varit alltför ringa. Statsbidraget för hvarje skola bestämdes år 1858 till högst 1,000 kronor och höjdes från och med år 1876 till högst 1,200 kronor årligen. Häri har sedan dess ingen annan förändring vidtagits än den, som innehålles i 1897 års Riksdags beslut, att anslaget skulle utgå

till högst sistnämnda belopp för hvarje årsklass, dock icke för mer än två klasser. Riksdagens anslag var emellertid länge upptaget såsom ett fast anslag af växlande belopp. För år 1859 anslogs 24,000 kronor, men redan för följande år nedsattes beloppet till 12,000 kronor, emedan större summa icke ansågs behöflig. På grund däraf att de högre folkskolornas antal minskats i stället för att öka sig, nedsattes anslagssumman år 1863 ytterligare till 6,000 kronor. Med anledning af därefter inträffad ökning i antalet skolor höjdes åter anslaget af 1865 års Riksdag till 10,000 kronor. Först vid 1874 års Riksdag skedde en ytterligare höjning till 11,000 kronor. I samband med höjningen af hvarje skolas anslag till 1,200 kronor ökades anslaget af 1875 års Riksdag till 13,200 kronor, och redan vid påföljande Riksdag blef på framställning af Kungl. Maj:t anslaget höjdt till 20,000 kronor på grund af det lifligare intresse, som vid den tiden visade sig för ifrågavarande skolor. 1897 års Riksdags beslut, att anslaget till hvarje skola skulle kunna fördubblas, om två klasser inrättades vid skolan, medförde icke omedelbart höjning af anslaget, men vid 1901 års Riksdag ökades detsamma till 25,000 kronor, med hvilket belopp anslaget fortfarande är uppfördt i riksstaten. Då anslaget var upptaget i riksstaten såsom fast anslag och således ej fick öfverskridas, måste anslaget efter ompröfning af Kungl. Maj:t fördelas mellan de befintliga skolorna; och följden häraf blef slutligen den, att åtskilliga skolor icke kunde få högsta bidraget, ehuru de uppfyllde villkoren därför. För att undvika denna olägenhet beslöt 1903 års Riksdag, med anledning af därom väckt motion, att förändra anslaget till förslagsanslag. Anslag utgår nu till 20 skolor, af hvilka 6 äro tvåklassiga. På grund däraf att statsbidraget varit alltför ringa för att kunna i någon högre grad uppmuntra till inrättande af högre folkskolor, hafva sådana företrädesvis inrättats på orter, där befolkningen varit mera välbärgad och därför lättare kunnat göra uppoffringar för skolan. Det otillräckliga bidraget från staten har i många fall orsakat, att skolstyrelserna icke kunnat erbjuda sådana löneförmåner, att verkligt dugliga lärare lockats att söka anställning vid dessa skolor. Isynnerhet har den omständigheten, att staten icke lämnat särskildt bidrag till ålderstillägg åt lärarna, i nämnda hänseende verkat menligt. För den högre folkskolans utveckling torde det därför vara af synnerlig vikt, att åtgärder vidtagas, för att tillräcklig aflöning må kunna tillförsäkras lärarna vid dessa skolor, och torde detta lämpligast ske därigenom, att såsom villkor för statsbidrags åtnjutande stadgas, att lärarna skola åtnjuta en viss begynnelselön och vissa ålderstillägg, och att staten lämnar bidrag till såväl begynnelselönen som ålderstilläggen.

Lärarnas
kompetens.

Då storleken af de aflöningsförmåner, som böra tillerkännas lärarna vid högre folkskolor, naturligtvis måste bestämmas med hänsyn till de kompetensfordringar, som skola uppställas för behörighet till dessa lärarbefattningar, äfvensom den tid, undervisningen vid dessa skolor årligen meddelas, anhåller jag att få behandla dessa två frågor, innan jag inlåter mig på frågan om lärarnas aflöning.

För att undervisningen vid den högre folkskolan skall gifva ett godt resultat, är det tydligen af den allra största betydelse, att till lärare därstädes erhållas personer, väl kvalificerade för det särskilda syfte, för hvilket den högre folkskolan arbetar. Såsom jag redan nämnt, fordras enligt nu gällande föreskrifter för att kunna antagas till lärare vid högre folkskola att vara väl vitsordad för studier idkade vid universitet och att hafva med godt vitsord genomgått den praktiska öfningskursen vid ett folkskoleseminarium. Sökande behöfver således icke visa, att han vid universitet aflagt någon examen eller ens någon tentamen. Fordran på examen torde icke kunna uppställas. Hittills hafva endast sällan såsom sökande till lärarbefattning vid högre folkskola anmält sig personer, som aflagt fullständig examen vid universitet, enär dessa hellre ägnat sig åt de allmänna läroverken och folkskoleseminarierna, och någon ökning af antalet dylika sökande torde icke vara att förvänta, sedan genom den år 1904 genomförda löneregleringen för lärarpersonalen vid dessa läroanstalter lönerna för denna personal blifvit väsentligt förbättrade. Om sålunda fordran på aflagd akademisk examen icke kan uppställas, synes mig dock böra fordras, att sökande skall genom företeende af intyg om genomgången pröfning styrka, att han är väl vitsordad för studier vid universitet.

Det torde emellertid vara nödvändigt att så förändra kompetensvillkoren, att sökande till lärarplatserna må kunna erhållas äfven från andra håll, än som afses med nuvarande bestämmelser. Att personer, som äro behöriga att söka adjunktsbefattning vid allmänt läroverk eller folkskoleseminarium, äfven böra vara kompetenta för här ifrågavarande tjänster, synes mig vara uppenbart. Men jag anser, att det äfven skulle vara till fördel för den högre folkskolan, särskildt med hänsyn till denna skolas ställning såsom öfverbyggnad på den egentliga folkskolan, om till lärare vid de högre folkskolorna kunde förvärfvas de mest framstående bland folkskolans lärare. Hit skulle räknas sådana lärare, som visat, att de, efter att hafva genomgått folkskoleseminarium, vidare utbildat sig vare sig genom fortsatta studier eller under företagna resor eller ock genom väl vitsordad tjänstgöring vid högre afdelning af folkskola eller såsom extra ordinarie vid högre folkskola. Frågan om sådana folkskollärares

behörighet till lärarbefattning vid högre folkskola torde emellertid i hvarje särskildt fall böra blifva föremål för Kungl. Maj:ts pröfning.

Då vid sådana högre folkskolor med två klasser, i hvilka kunna intagas både gossar och flickor, det torde vara lämpligt, att för den ena klassen får anställas kvinnlig lärare, synas icke endast de, som genomgått högre lärarinneseminarier, utan äfven de mera framstående bland dem, som genomgått ett kvinnligt folkskoleseminarium, böra kunna antagas till lärarinnor vid högre folkskolor.

Hvad härefter angår den årliga lästiden, så ansågs med hänsyn till den högre folkskolans uppgift lästidens begränsning redan från början vara af stor betydelse. För åtnjutande af statsbidrag bestämdes nämligen, att undervisningen skulle *i allmänhet* fortgå högst 24 veckor hvarje år. Afsikten härmed var, att eleverna icke skulle använda så lång tid af året till skolgång, att de därigenom komme att dragas från sina vanliga lefnadsförhållanden. Genom deltagande i arbetena i hemmet under de mer än sex månader långa ferierna skulle de erhålla, såsom det heter, öfning för duglighet och hårdighet vid kroppsarbete. Såsom framgår af hvad jag redan förut anfört, anser jag denna synpunkt viktig. Men jag tror dock, att lästiden, utan att nämnda ändamål förryckes, kan utsträckas något, eller till 30 veckor. I städer och stadsliknande samhällen å landet torde det vara lämpligt, att lästiden må utsträckas till samma längd, som är gällande för folkskolorna inom samhället. Erfarenheten har ock visat, att önskan om utsträckning af lästiden vid de högre folkskolorna varit ganska allmän. På grund af framställningar från vederbörande styrelser har Kungl. Maj:t i många fall godkänt en förlängning af lästiden utöfver den, som enligt gällande bestämmelser ansetts i allmänhet böra användas. Sålunda är den årliga lästidens längd bestämd endast vid 1 skola till 23 veckor och vid 3 skolor till 24 veckor, men däremot

	vid 2 skolor till 26 veckor,
» 1 skola	» 27 ¹ / ₂ »
» 2 skolor	» 28 »
» 1 skola	» 29 »
» 5 skolor	» 30 »
» 1 skola	» 31 »
» 2 skolor	» 32 »
» 2 »	» 34 »

Jag öfvergår nu till frågan om lärarnas aflöning. I den af mig förut omförmälda motion, som föranledt Riksdagens skrifvelse i ämnet, har före-

Den årliga
lästiden.

Lärarnas
aflöning.

slagits en begynnelselönen af 1,400 kronor samt 4 ålderstillägg, hvarterda å 300 kronor, således en slutlön af 2,600 kronor, hvartill skulle komma bostad och bränsle eller ersättning därför. Detta förslag har uti de i ärendet afgifna yttrandena vunnit stor tillslutning. I åtskilliga yttranden har dock förordats en begränsning af ålderstilläggens antal till 3. Då, på sätt Riksdagen i sin nyssberörda skrivelse uttalat, »den högre folkskolans lärare böra komma i åtnjutande af åtminstone samma löneförmåner, som nu tillkomma de bättre aflönade inom lärarkåren vid den egentliga folkskolan», anser jag för min del de i motionen framställda anspråk ingalunda vara öfverdrifna. Detta blir än mera tydligt, om man tager i betraktande de löneförmåner, som efter 1906 års Riksdags beslut om löne-reglering för folkskolornas lärarpersonal, af en mängd kommuner, särskildt de stora och medelstora städerna, tillerkänts därvarande lärare vid folkskolor. Jag tillåter mig i detta afseende hänvisa till följande öfversikt öfver de folkskollärlöner, som komma att uppgå till 2,500 kronor eller mera om året.

S t a d.	Begynnelse-lön.	Ålderstillägg.	Slutlön.
Kalmar, Nyköping, Västervik	1,600: —	3 × 300: —	2,500: —
Uddevalla	1,700: —	250: —, 250: —, 300: —	2,500: —
Hudiksvall	1,600: —	300: —, 400: —, 300: —	2,600: —
Karlskrona, Linköping, Västerås, Växjö	1,700: —	3 × 300: —	2,600: —
Jönköping	1,650: —	3 × 350: —	2,700: —
Eskilstuna, Karlstad, Kristianstad, Södertälje, Örebro	1,800: —	3 × 300: —	2,700: —
Borås, Halmstad, Härnösand, Luleå	1,700: —	3 × 350: —	2,750: —
Landskrona, Lund, Uppsala ...	1,750: —	3 × 350: —	2,800: —
Norrköping	1,800: —	300: —, 300: —, 400: —	2,800: —
Sundsvall	1,900: —	3 × 300: —	2,800: —
Östersund	1,800: —	3 × 350: —	2,850: —
Gäffe, Göteborg, Hälsingborg, Malmö	1,800: —	3 × 400: —	3,000: —
Stockholm	2,200: —	3 × 400: —	3,400: —

Beträffande de i öfversikten upptagna löner är emellertid att märka, att desamma allenast tillkomma manliga lärare, och att för lärarinnorna i berörda städer såväl begynnelselönen som ålderstilläggen utgå med lägre

belopp än för lärarna, hvarjämte äfven bör ihågkommas, att i de bestämda kontanta aflöningsförmånerna ingår ersättning för bostad och bränsle.

Om jag sålunda anser de i motionen framställda förslag beträffande aflöningsförmånerna för lärarna vid de högre folkskolorna icke vara öfverdrifna, kan jag dock icke i allo ansluta mig till samma förslag. Såsom Riksdagen i sin skrifvelse framhållit, åtnjuta folkskollärarna, med hvilka lärarna vid de högre folkskolorna snarast äro att jämföra, icke mera än 3 ålderstillägg; och lika många äro äfven ålderstilläggen för lärarna i läsämnen vid folkskoleseminariernas öfningsskolor. Vid sådant förhållande anser jag, att äfven för lärarna vid den högre folkskolan ålderstilläggen böra vara 3 till antalet, att utgå efter respektive 5, 10 och 15 års tjänstgöring. Begynnelselönen torde däremot böra sättas något högre, än i motionen föreslagits, eller till 1,500 kronor; detta särskildt med hänsyn till de begynnelselöner, som i en mängd städer numera utgå till lärarna vid den egentliga folkskolan. För denna högre begynnelselön talar äfven den omständigheten, att, om hvad jag längre fram kommer att föreslå beträffande pensionsfrågan varder godkänt, lärarna vid den högre folkskolan komma att få vidkännas såväl afgifter till sin egen pensionering som ökade afgifter till änke- och pupillkassan. Varder begynnelselönen satt till 1,500 kronor, och blifva ålderstilläggen bestämda till 3, hvarterda å 300 kronor, i hvilket fall slutlönen komme att uppgå till 2,400 kronor, torde, därest i betraktande tages, att förmånen af bostad och bränsle torde kunna uppskattas till ett värde af 300—400 kronor, samt att lefnadsomkostnaderna i allmänhet äro billigare å landsbygden än i städerna, de af mig förordade löneförmånerna stå i lämpligt förhållande till löneförmånerna för de bättre aflönade bland folkskollärarna. Jag vill tillägga, att med den af mig föreslagna kontanta aflöningen en lärare komme att under den 30-åriga tjänstetid, som fordras för att komma i åtnjutande af hel pension, uppbära sammanlagdt precis samma belopp, som han under samma tid skulle uppbära, om hans aflöning utginge i enlighet med hvad i motionen föreslagits. Detta framgår af följande tablå:

	Den af mig föreslagna löneregleringen		Den i motionen föreslagna löneregleringen	
	per år kr.	summa under perioden kr.	per år kr.	summa under perioden kr.
5 år	1,500	7,500	1,400	7,000
5 »	1,800	9,000	1,700	8,500
5 »	2,100	10,500	2,000	10,000
5 »	2,400	12,000	2,300	11,500
10 »	2,400	24,000	2,600	26,000
30 år	Summa:	63,000		63,000

I detta sammanhang vill jag omnämna, att det icke synes mig förennans anledning att, såsom i några yttranden föreslagits, föreskrifva, att lärare vid högre folkskola skall åtnjuta trädgård eller planteringsland, helst en dylik förmån icke är obligatorisk beträffande lärarna vid den egentliga folkskolan.

I ett par yttranden har föreslagits olika aflöning för föreståndare och för öfriga lärare. En sådan skillnad torde det vara mindre lämpligt att föreskrifva, då de göromål, som åligga en föreståndare i denna hans egenkap, torde vara ganska olika omfattande vid olika skolor, utan bör det öfverlätas åt vederbörande skolstyrelser att bestämma den särskilda ersättning, som anses böra utgå för dessa göromål.

Då jag föreslagit, att den kontanta aflöningen för lärarna vid den högre folkskolan bestämmes till 1,500 kronor med 3 ålderstillägg, hvardera å 300 kronor, har jag endast tänkt på manliga lärare. Jag har redan uttalat mig för lämpligheten däraf, att vid sådana högre folkskolor, hvilka äro anordnade såsom tvåklassiga samskolor, den ena lärarbefattningen besättes med en lärarinna. Då icke endast vid allmänna läroverken och folkskoleseminarierna utan äfven numera vid de egentliga folkskolorna aflöningen för de kvinnliga lärarna utgår med lägre belopp än för de manliga, anser jag denna princip böra tillämpas äfven beträffande ifrågasvarande lärarpersonal. Jag har förut framhållit, att i samtliga de städer, som förekomma i den af mig åberopade öfversikten öfver nu fastställda löner till manliga folkskollärare, såväl begynnelselönen som ålderstilläggen för folkskollärarinnorna utgå med lägre belopp än för deras manliga kolleger. Med hänsyn härtill vill jag föreslå, att för kvinnlig lärare vid högre folkskola begynnelselönen sättes till 1,400 kronor och hvardera ålderstillägget till 200 kronor, hvarigenom slutlönen blir 2,000 kronor. Proportionen mellan ålderstilläggen för manliga och för kvinnliga lärare, respektive 300 kronor och 200 kronor, skulle härigenom blifva densamma, som enligt 1906 års Riksdags beslut gäller beträffande ålderstilläggen för manliga och kvinnliga lärare vid den egentliga folkskolan, respektive 150 kronor och 100 kronor.

Villkoren för
åtnjutande
af ålderstill-
lägg.

Jag har i annat sammanhang förordat, att behörighet för att antagas till lärare vid högre folkskola skall tillkomma, förutom dem som enligt nu gällande bestämmelser förvärfva sådan, äfven personer, som äro behöriga att söka adjunktstjänst vid allmänt läroverk eller folkskoleseminarium, samt under vissa villkor lärare vid egentliga folkskolor. Skall man kunna hoppas att till lärare vid högre folkskolor kunna förvärfva sådana personer, så torde det emellertid vara nödvändigt, att, såsom i åtskilliga

af de uti ärendet afgifna yttrandena framhållits, lärarna vid de högre folkskolorna få uti den tjänstetid, som erfordras för åtnjutande af ålders-tillägg, inräkna föregående tjänstgöring såsom ämneslärare vid allmänt läroverk eller folkskoleseminarium med dess öfningskola äfvensom tjänstgöring såsom ordinarie lärare vid folkskola. Tjänstgöringen vid allmänt läroverk eller folkskoleseminarium bör få inräknas, äfven om denna ägt rum såsom extra ordinarie lärare, hvaremot beträffande folkskolorna endast tjänstgöring i ordinarie anställning bör gälla. På det att icke genom en sådan förmån till lärarbefattningarna vid de högre folkskolorna personer skola anmäla sig, hvilka hunnit till den ålder, att de icke kunna anpassa sig efter den högre folkskolans arbetsmetoder, är det nödvändigt, att en viss begränsning med afseende på tiden göres i den föregående tjänstgöring, som sålunda skulle få tillgodoräknas; och torde för sådant ändamål denna tid lämpligen böra sättas till högst 10 år.

I fråga om de öfriga bestämmelser, som böra meddelas rörande rätt att komma i åtnjutande af ålderstillägg, anser jag, att härutinnan böra lämnas föreskrifter, motsvarande dem, som gälla beträffande lärare vid den egentliga folkskolan.

Innan jag lämnar frågan om lärarnas aflöningsförmåner, vill jag framhålla, att de aflöningsförmåner, som af mig föreslagits för lärarna vid de högre folkskolorna, tydligen endast äro minimilöner, och att skolstyrelserna naturligtvis äga rätt att, liksom skoldistriktet i fråga om lärarna vid de egentliga folkskolorna, tilldela sina lärare aflöningsförmåner till högre belopp, än som i författningen föreskrifves.

Hvad härefter angår det understöd af statsmedel, som bör utgå till de högre folkskolorna, så är först att märka, att det nuvarande statsbidraget, 1,200 kronor för en årsklass och 2,400 kronor för 2 årsklasser, icke är satt i något visst förhållande till lärarnas aflöning. I den förut omförmälda motionen har föreslagits, att såsom sådant bidrag må, utöfver nuvarande anslag, årligen utgå ett belopp, motsvarande $\frac{2}{3}$ af sammanlagda summan af de ålderstillägg, till hvilka vid skolan anställda ordinarie ämneslärare äro berättigade. Detta förslag har tillstyrkts af nästan alla domkapitlen och flertalet folkskoleinspektörer, hvaremot bland länsstyrelserna förslaget, att statsbidraget skulle utgå med $\frac{2}{3}$ af såväl begynnelselön som ålderstillägg, vunnit största anslutningen. Statsbidraget.

För egen del skulle jag, därest fråga nu vore om ett första införande af statsbidrag till högre folkskolor, vara mest tilltalad af det sistnämnda förslaget, enär detsamma står i öfverensstämmelse med den princip, som i allmänhet tillämpas beträffande statsbidrag till aflönande af lärare vid

folkskolor och småskolor. Men jag anser mig detta oaktadt icke kunna förorda detsamma, enär detta i vissa fall skulle orsaka icke en ökning utan i stället en minskning af de statsunderstöd, som nu utgå till ifrågavarande skolor. För en högre folkskola, hvars lärare åtnjöte begynnelselönen af 1,500 kronor, skulle nämligen statsbidraget blifva allenast 1,000 kronor i stället för nu 1,200 kronor. På grund häraf och då de nuvarande skolorna med skäl kunna förvänta att städse få påräkna minst det nu utgående statsbidraget, anser jag mig böra tillstyrka, att statsbidrag skall utgå, på sätt i motionen föreslagits. Att begynnelselörens bestämmande på sätt jag förordar icke kan inverka menligt på de nuvarande skolornas ekonomi framgår däraf, att förslaget genomförande allenast påfördrar, att vid 2 skolor lönen för föreståndaren eller förste läraren höjes med 100 kronor vid vardera skolan, samt att för andre-lärarytjänster aflöningen höjes vid 3 skolor med 200 kronor vid vardera skolan och vid 1 skola med 400 kronor, detta under förutsättning att dessa andre-lärarytjänster besättas med kvinnliga lärare.

Enligt 1906 års Riksdags beslut utgöra, såsom redan nämnts, ålders-tilläggen för kvinnliga folkskollärare 100 kronor hvarterda och för manliga folkskollärare 150 kronor hvarterda samt utgå statens bidrag med $\frac{2}{3}$ af de kvinnliga lärarnas ålderstillägg och, hvad angår de manliga lärarnas, med samma belopp samt därutöfver med hela det belopp, hvarmed de manliga lärarnas ålderstillägg öfverskjuta de kvinnligas, detta för att skoldistriktet icke skola af ekonomiska skäl anställa kvinnliga lärare i sådana fall, där anställandet af manliga lärare är lämpligare. Att i fråga om statens bidrag till ålderstilläggen åt högre folkskolans lärare göra samma skillnad mellan ålderstillägg åt manliga lärare och ålderstillägg åt kvinnliga lärare, som enligt 1906 års Riksdags beslut skall gälla för den egentliga folkskolans lärarpersonal, torde icke vara erforderligt, då i det reglemente, hvilket, liksom hittills, bör af Kungl. Maj:t fastställas för högre folkskola, som vill komma i åtnjutande af statsunderstöd, i regel lärer bestämmas, huruvida en tjänst skall innehafvas af manlig eller kvinnlig lärare.

Jag tillåter mig i detta sammanhang anmärka, att, sedan anslaget till understöd åt högre folkskolor numera är af förslagsanslags natur, pröfningen af ansökningar om statsbidrag icke, såsom nu är föreskrifvet, behöfver underställas Kungl. Maj:t utan torde lämpligen kunna öfverlämnas åt Kungl. Maj:ts befallningshafvande.

Höjning af
statsanslaget.

Det är tydligt, att med de af mig föreslagna grunder för statsbidragets utgående föreskriften, att begynnelselönen skall vara minst 1,500 kronor, respektive 1,400 kronor, icke orsakar staten någon ökad kostnad för

de nuvarande högre folkskolorna, utan att ökningen i statens utgifter för ifrågavarande skolor beror allenast på den föreslagna bestämmelsen, att staten skall bidra med $\frac{2}{3}$ af de ålderstillägg, som lärarna skola äga åtnjuta. Af den nu anställda lärarpersonalen skulle, därest densamma, såsom billigt är, för åtnjutande af ålderstillägg få tillgodoräkna sig föregående tjänstgöring i enlighet med hvad jag nyss för blifvande lärare föreslagit, vid ingången af år 1908 bland de manliga lärarna 7 vara berättigade till alla tre ålderstilläggen, 4 till första och andra samt likaledes 4 till endast första ålderstillägget och bland de kvinnliga lärarna 1 äga uppbära första ålderstillägget. För dessa lärare skulle således under år 1908 ålderstilläggen utgå med följande belopp:

för 7 manliga lärare	à	900 kronor	=	6,300 kronor
» 4 »	»	à 600 »	=	2,400 »
» 4 »	»	à 300 »	=	1,200 »
» 1 kvinnlig	»	à 200 »	=	200 »

Summa 10,100 kronor.

Statsbidraget för dessa ålderstillägg skulle utgöra 6,733 kronor 33 öre; och med detta belopp eller med i afrundadt tal 7,000 kronor bör det nuvarande förslagsanslaget: understöd åt högre folkskolor, nu utgörande 25,000 kronor, höjas, därest hvad jag i ämnet föreslagit varder godkänt. Vål är det att hoppas, att de förändrade bestämmelserna skola uppmuntra till inrättandet af nya högre folkskolor, men att med hänsyn härtill ytterligare höja anslaget torde icke nu vara erforderligt, helst detsamma har karaktären af förslagsanslag.

Vårda lönerna för lärarna vid högre folkskolor reglerade på föreslaget sätt, så bör jämväl arfvodet för de s. k. sjukvikarierna vid dessa skolor höjas. Nu gällande föreskrifter om dessa vikarier innehållas i nådiga kungörelsen angående aflönande af vikarie för lärare vid högre folkskola under tjänstledighet på grund af sjukdom den 13 juni 1902. De bestämmelser, som röra vikariearfvodets storlek och sättet för dess utgörande, omförmalas i § 1 och § 2 mom. 1 af nämnda kungörelse och hafva följande lydelse:

Arfvodet åt sjukvikarie.

»§ 1. Därest vid högre folkskola, till hvilken understöd af statsmedel utgår, anställd ordinarie eller extra ordinarie lärare i läsåmnen, hvilken har en tjänstgöringsskyldighet af minst tjugufyra timmar i veckan, på grund af sjukdom åtnjuter tjänstledighet och för anställning vid högre folkskola behörig vikarie är för honom förordnad under oafbrutet minst en månad af den för skolan fastställda undervisningstiden, skall vikarien,

för såvidt statsbidrag till hans aflönande må kunna erhållas, för den tid, hvarunder hans förordnande varar, åtnjuta arfvode efter minst etthundra-femtio kronor för läsmånad, hvarje månad beräknad till trettio dagar, hvarjämte vikarien skall förses med tjänlig, skolan närbelägen bostad, bestående af ett eller två rum, med vedbrand, eller ock erhålla ersättning därför, beräknad efter minst etthundra kronor för den för skolan bestämda årliga undervisningstiden, äfvensom med belopp, som af skoldistriktet bestämmes, undfå godtgörelse för resekostnad, där sådan ifrågakommer.

§ 2: 1. Om enligt läkarbetyg sjukdom, på grund hvaraf tjänstledigheten åtnjutes, är sådan, att densamma gör läraren oförmögen att vederbörligen uppehålla sin tjänst, men ej af sådan beskaffenhet, att vid betygets utfärdande läkaren efter omsorgsfull undersökning anser sannolikt, att sjukdomen för all framtid hindrar den sjukes återinträde i tjänstgöring, samt den tjänstledige läraren icke uppnått sextio års ålder och i vederbörlig ordning förklarats berättigad till hel pension, skall vikariens aflöning utgöras sålunda, att den tjänstledige läraren af sin lön afstår ett belopp, motsvarande en fjärdedel af vikariens kontanta minimiaflöning, samt två tredjedelar af samma minimiaflöning utgå af statsmedel och återstoden erlägges af skoldistriktet, hvilket det jämväl åligger att förse vikarien med bostad jämte vedbrand eller ock lämna ersättning därför, enligt hvad ofvan omförmäلتs, äfvensom att, där så ifrågakommer, godtgöra honom resekostnad.»

De allmänna villkoren äro nära öfverensstämmande med hvad som är stadgad för folkskollärare i motsvarande fall. Aflöningens belopp är dock olika, i det att aflöningen för läsår vid högre folkskola skall utgå med 150 kronor för läsmånad. För 30 veckor eller 7 månader skulle vikariearfvodet enligt denna beräkningsgrund uppgå till 1,050 kronor. Men bestämmes ordinarie lärares begynnelselönen till 1,500 kronor för manlig och 1,400 kronor för kvinnlig lärare, blir skillnaden mellan ordinaries begynnelselönen och vikariearfvodet alltför stor. Jag anser därför, att vikariearfvodet bör höjas till 190 kronor för manlig lärare och till 180 kronor för kvinnlig lärare för hvarje läsmånad, i hvilket fall arfvodet för 7 månader skulle uppgå till respektive 1,330 kronor och 1,260 kronor. Härigenom skulle den ordinarie lärarens begynnelselönen och vikariearfvodet komma att stå i ungefär samma förhållande till hvarandra, som den af 1906 års Riksdag beslutade minimilönen för den egentliga folkskolans lärare, 900 kronor, kommer att stå till det förhöjda arfvode af 800 kronor, som enligt mitt förmenande bör tillerkännas vikarie för sjuk folkskollärare, och hvarom framställning torde böra göras till 1907 års Riksdag. Härtill anhåller jag att få återkomma vid anmälan af de öfriga anslagskraf under åttonde hufvudtiteln, som böra föreläggas instundande Riksdag.

Denna höjning af arfvodet åt vikarie vid högre folkskola torde icke påkalla någon ökning i det för ändamålet i riksstaten upptagna förslagsanslaget å 2,000 kronor. Under åren 1903—1905 har såsom bidrag till aflönande af dylika vikarier från nämnda anslag utgått högst 590 kronor under ett år och i medeltal endast 299 kronor 89 öre om året.

Det återstår slutligen att redogöra för de förändrade bestämmelser i fråga om pensionering af lärarpersonalen vid högre folkskolor samt dess änkor och barn, som böra vidtagas i sammanhang med fastställandet af de nya grunderna för anslag åt dessa skolor.

Högre folkskolans lärare äro för sin egen pensionering delaktiga i folkskollärarnas pensionsinrättning samt för sina efterlevande i folkskollärarnas änke- och pupillkassa. Enligt § 2 i gällande reglemente för förstnämnda pensionsanstalt har ända från år 1866 skolområde, som underhåller högre folkskola, varit förbundet till delaktighet i pensionsinrättningen för den lön, lärare vid sådan skola verkligen åtnjöte, såvida denna lön icke öfverstege 1,000 kronor, hvaremot, därest lönen öfversköte detta belopp, skolområdet ägde hvarken skyldighet eller rätt till delaktighet för öfverskottet. Ända till år 1900 var 1,000 kronor högsta delaktighetsbelopp för folkskollärare. Därefter till och med innevarande år har delaktighetsbeloppet för alla ordinarie folkskollärartjänster varit 1,000 kronor. Genom den af 1906 års Riksdag beslutade löneförhöjningen har emellertid delaktighetsbeloppet blifvit höjdt till det högsta lönebelopp, hvaraf lärare enligt nämnda beslut på grund af tjänstålder äger att komma i åtnjutande d. v. s. 1,350 kronor för tjänst, som innehafves af manlig lärare, och 1,200 kronor för tjänst, som innehafves af kvinnlig lärare. Om nu en lönereglering beslutes för högre folkskolans lärare, måste det anses rättvist och billigt, att jämväl i fråga om dessa lärares pensionsrätt delaktighetsbeloppet i pensionsinrättningen bestämmes till det högsta lönebelopp, hvaraf läraren på grund af tjänstålder enligt gällande stadganden äger att komma i åtnjutande. I enlighet härmed skulle delaktighetsbeloppet blifva för tjänst, som innehafves af manlig lärare, 2,400 kronor och för tjänst, som innehafves af kvinnlig lärare, 2,000 kronor.

Om delaktighetsbeloppet sålunda bestämmes till respektive 2,400 och 2,000 kronor, komma pensionerna, som nu utgå med 750 kronor, att höjas till 1,800 kronor för manlig lärare och 1,500 kronor för kvinnlig lärare. En sådan förhöjning torde i sin mån bidra till att göra lärarplatserna lockande för dugliga sökande.

Jag har redan antydt, att i sammanhang med de föreslagna bestämmelserna om viss minimiaflöning för de högre folkskolornas lärare

Pensions-
frågan.

bör införas skyldighet för dessa att bidra till sin egen pensionering. För närvarande erlägges för hvarje lärartjänst pensionsavgift af skolområdet med 5 procent af delaktighetsbeloppet, således med 50 kronor årligen. Genom delaktighetsbeloppets höjning ökas denna avgift till respektive 120 och 100 kronor, men härtill skulle komma en årlig avgift af tjänstnehafvaren, hvilken, i likhet med hvad från och med år 1907 gäller för folkskollärare, torde böra utgå med $2\frac{1}{2}$ procent af delaktighetsbeloppet för vederbörande tjänst och således skulle belöpa sig till 60 kronor för manlig och 50 kronor för kvinnlig lärare.

Enligt 1906 års Riksdags beslut skola de extra pensionsavgifter, hvilka på grund af § 8 i reglementet för folkskollärarnas pensionsinrättning nu utgå för lärartjänster vid de högre folkskolorna, erläggas af statsmedel. De ökade extra pensionsavgifter, som till följd af nu föreslagna bestämmelser skulle komma att utgå, böra gifvetvis bestridas på enahanda sätt. Härtill skall jag framdeles återkomma vid anmälan om behovet äfven för år 1908 af ett förslagsanslag för bestridande af dessa och liknande avgifter för folkskollärartjänster.

I sammanhang med de nya bestämmelserna angående högre folkskolor torde vidare, jämväl i likhet med hvad som skedde vid 1906 års löneroglering för folkskolans lärare, stadgas skyldighet för lärare vid högre folkskola att, så snart han uppnått sextio års ålder och i vederbörlig ordning förklarats berättigad till hel pension, afgå från tjänsten, vederbörande skolstyrelse dock obetaget att låta med afskedet anstå, därest och så länge den pensionsberättigades fortsatta tjänstgöring anses vara gagnelig för skolan.

Enligt nu gällande bestämmelser räknas för lärare vid högre folkskola liksom för lärare vid folkskola såsom tjänstår för erhållande af pension icke blott den tid, under hvilken lärare såsom ordinarie bestridit folkskolläraryrke, utan äfven den tid utöfver 5 år, som han, efter att hafva blifvit i behörig folkskolläraryrkesexamen godkänd, varit anställd såsom extra lärare vid folkskola. Härtill bör, därest, såsom jag förordat, lärare vid högre folkskola skall för rätt att komma i åtnjutande af ålderstillägg få tillgodoräkna sig äfven föregående tjänstgöring såsom ämneslärare vid allmänt läroverk eller folkskoleseminarium, naturligtvis göras det tillägg, att sådan tjänstgöring äfven räknas såsom tjänstår för erhållande af pension.

En höjning af delaktighetsbeloppet i folkskollärarnas pensionsinrättning medför en motsvarande höjning af delaktighetsbeloppet i folkskollärarnas änke- och pupillkassa. Härigenom varder pensionen för änka efter lärare vid högre folkskola ökad från 200 till 480 kronor, om pensionsberättigade barn icke efterlefva, samt, därest delägare efterlämnar, förutom änka, ett eller flera sådana barn, från 300 till 720 kronor. Å

andra sidan kommer den årliga pensionsavgiften för läraren att ökas från 33 kronor 33 öre till 80 kronor.

Genom filosofie doktorn Hans Tiseliuss, som verkställde de beräkningar, hvilka lågo till grund för Kungl. Maj:ts framställning till 1906 års Riksdag om höjning af statsanslagen till ifrågavarande två pensionsanstalter med anledning af löneregleringen för folkskolans lärarkår, har jag låtit beräkna, hvilken ökning i nämnda anslag påkallas af en löne- och pensionsreglering för högre folkskolans lärare i enlighet med de af mig nu angifna grunder. Det är härvid att märka, att vid förstberörda beräkningar, som grundade sig på en höjning af delaktighetsbeloppet för lärare och lärarinnor vid folkskolor från 1,000 kronor till respektive 1,350 och 1,200 kronor, hela antalet delägare lades till grund för beräkningen, hvadan således det i förhållande till antalet folkskollärare ringa antalet lärare vid högre folkskolor då icke frånräknades. De nu ifrågakomna beräkningarna hvilat fördenskull på en höjning af delaktighetsbeloppet från 1,350 respektive 1,200 kronor till 2,400 respektive 2,000 kronor. Enligt dessa beräkningar skulle erfordras en ökning af statens bidrag till folkskolläraernas pensionsinrättning med 3,081 kronor och af statsanslaget till änke- och pupillkassan med 165 kronor.

Under åberopande af hvad jag nu anfört hemställer jag, att Kungl. Maj:ts tacktes föreslå Riksdagen att

Departements-
chefens hem-
ställan.

dels godkänna följande bestämmelser angående anslag till högre folkskolor:

1. Högre folkskola, hvarmed förstås en sådan skola, som för en eller gemensamt för flera församlingar på landet eller i stad, där allmänt läroverk icke finnes, inrättas i ändamål att bereda de arbetande klassernas barn tillfälle att inhämta ett högre mått af bildning, utan att barnen dragas från sina vanliga lefnadsförhållanden eller nödig öfning för duglighet och hårdighet vid kroppsarbete, kan erhålla understöd af statsmedel

dels till högst dubbla beloppet af hvad till skolan i distriktet sammanskjutes, dock högst 1,200 kronor årligen för hvarje årsklass och för hvarje skola ej öfverskridande 2,400 kronor om året,

dels och därutöver två tredjedelar af i punkt 2 omförmälda ålders-tillägg till lärares aflöning, allt under de i följande punkter angifna villkor.

2. Lärare, som erhållit ordinarie anställning vid högre folkskola, skall af skolområdet förses med tjänlig bostad och nödigt bränsle eller ersättning därför samt därutöver i årlig lön åtnjuta, manlig lärare minst ettusen femhundra kronor och tre ålderstillägg å trehundra kronor hvartdera samt kvinnlig lärare minst ettusen fyrahundra kronor och tre

ålderstillägg å tvåhundra kronor hvarterdera. Ålderstilläggen skola utgå det första efter fem, det andra efter tio och det tredje efter femton års oförvitlig tjänstgöring, räknadt från och med början af kalenderåret närmast efter det, hvarunder det femte, tionde eller femtonde året gått till ända; dock under villkor att läraren under den tjänstetid af fem år, som erfordras för vinnande af hvarje särskildt ålderstillägg, meddelat undervisning vid skolan under mera än fyra femtedelar af den å nämnda tjänstetid belöpande fastställda undervisningstiden, hvarvid iakttages, att tjänst innehafvaren må räkna sig till godo den tid, hvarunder han åtnjutit tjänstledighet för att, på grund af särskildt förordnande eller val, bestrida allmänt uppdrag eller offentlig befattning, och äfven den tid, hvarunder till följd af rådande smittsam sjukdom undervisningen i skolan varit inställd. Vid beräkning af den tjänstetid, som erfordras för vinnande af ålderstillägg, må lärare räkna sig till godo den tid, han tjänstgiort såsom ämneslärare vid allmänt läroverk eller folkskoleseminarium eller ock innehaft ordinarie anställning vid folkskola, dock icke mera än sammanlagdt tio år; skolande denna förmån jämväl tillgodokomma den vid högre folkskola nu anställda lärarpersonal.

3. Högre folkskola skall vara försedd med ett af Kungl. Maj:t godkändt reglemente.

4. Till lärjungar i högre folkskola må ej mottagas andra än de, som visat sig redan innehafva de kunskaper, hvilka meddelas i den egentliga folkskolan.

5. I högre folkskola skall undervisningen i allmänhet fortgå högst trettio veckor hvarje år.

6. För att kunna antagas till ordinarie lärare vid högre folkskola erfordras

att hafva blifvit genom intyg om genomgången pröfning väl vitsordad för studier vid universitet och hafva antingen med godt vitsord genomgått den praktiska öfningskursen vid ett folkskoleseminarium eller på annat af Kungl. Maj:t godkänt sätt förvärfvat sig undervisningsskicklighet; eller

att hafva erhållit godkänt afgangsbetyg från högre lärarinneseminarium; eller

att hafva förvärfvat behörighet till adjunktstjänst vid folkskoleseminarium eller allmänt läroverk; eller ock

att hafva med goda vitsord genomgått folkskoleseminarium samt där efter med hänsyn till fortsatta studier eller väl vitsordad tjänstgöring vid högre folkskola eller högre afdelning af folkskola eller annan motsvarande undervisningsanstalt af Kungl. Maj:t blifvit förklarad behörig att antagas till ordinarie lärare vid högre folkskola;

dels öka förslagsanslaget: understöd åt högre folkskolor från dess nuvarande belopp, 25,000 kronor, till 32,000 kronor, eller med 7,000 kronor;

dels medgifva vidtagande af sådan ändring i fråga om de i nådiga kungörelsen angående aflönande af vikarie för lärare vid högre folkskola under tjänstledighet på grund af sjukdom den 13 juni 1902 omförmälda vikarier, att sådan vikarie skall, förutom öfriga angifna förmåner, åtnjuta arfvode, manlig lärare efter minst etthundraåttio kronor och kvinnlig lärare efter minst etthundraåttio kronor för läsmånad;

dels besluta, att lärare, som ingår på den nya löneregleringen, eller som förordnas, efter det kungörelse i ämnet utkommit, skall vara skyldig ej mindre att, så snart han uppnått sextio års ålder och i vederbörlig ordning förklarats berättigad till hel pension, afgå från tjänsten, vederbörande skolstyrelse dock obetaget att låta med afskedet anstå, därest och så länge den pensionsberättigades fortsatta tjänstgöring anses vara gagnelig för skolan, än äfven att såsom bidrag till kostnaderna för pensioneringen erlagga en årlig afgift, motsvarande två och en half procent af den lön, för hvilken skolområdet med afseende å hans pensionering vunnit delaktighet i folkskollärarnas pensionsinrättning;

dels besluta, att skolområde, som underhåller högre folkskola, skall för hvar och en af där befintliga ordinarie lärartjänster vara förbundet till delaktighet i folkskollärarnas pensionsinrättning efter det högsta lönebelopp, hvaraf lärare, på grund af tjänstålder, enligt gällande författning äger att komma i åtnjutande;

dels föreskrifva, att såsom tjänstår för erhållande af pension skall räknas, förutom den i § 17 af gällande reglemente för folkskollärarnas pensionsinrättning angifna tid, jämväl den tid, som vederbörande lärare tjänstgjort såsom ämneslärare vid allmänt läroverk eller folkskoleseminarium;

dels ock öka det under riksstatens tionde hufvudtitel uppförda anslaget 'Bidrag till folkskollärares pensionering' med 3,081 kronor samt det under samma hufvudtitel uppförda anslaget 'Bidrag till folkskollärares änke- och pupillkassa' med 165 kronor.»

På tillstyrkan af statsrådets öfriga ledamöter behagade Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i nåder bifalla hvad föredragande departementschefen sålunda hemställt; och skulle nådig proposition till Riksdagen aflåtas af den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar.

Ex protocollo:

Victor Edman.